

HENK DE SMET & PAUL VERMEULEN

VAN 3 MEI TOT 16 JUNI 96

OPEN VAN DINSDAG TOT ZONDAG VAN 14 TOT 18 UUR

deSingel

deSingel wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie Antwerpen. Sponsors zijn Agfa-Gevaert, Gemeentekrediet, Knack, De Morgen en Nationale Loterij. De architectuurwerking van deSingel geniet de bijzondere aandacht van de Provincie Antwerpen.

HENK DE SMET & PAUL VERMEULEN

tentoonstelling

van 3 mei 96 tot 16 juni 96

open van dinsdag tot zondag van 14 tot 18 uur . toegang gratis

rondleiding op vrijdag 10 mei en zaterdag 8 juni, telkens om 15 uur . kaarten 150 F

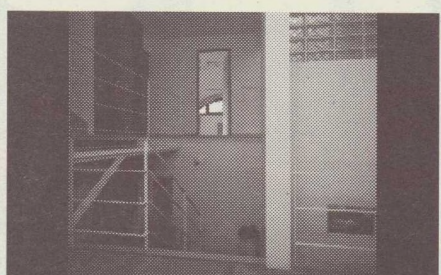
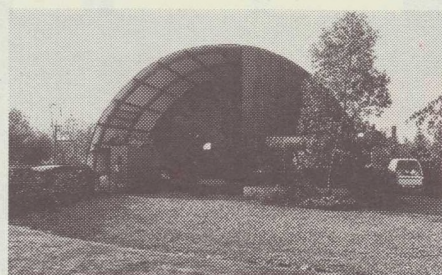
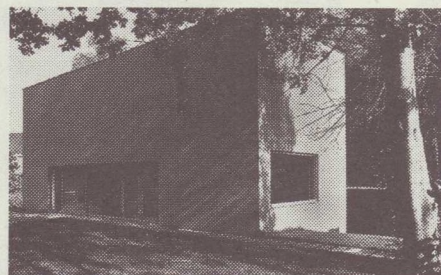
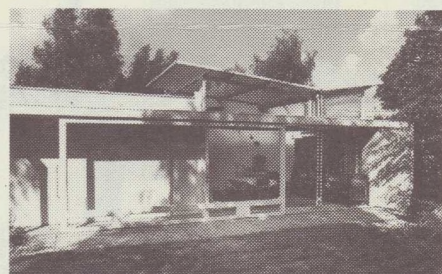
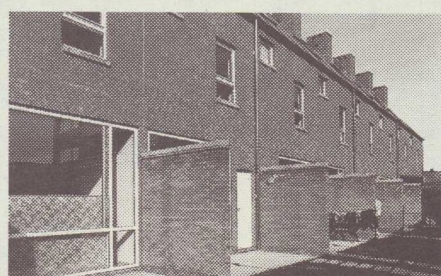
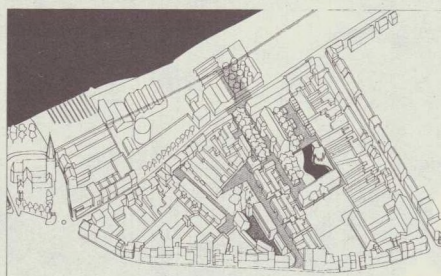
rondleidingen voor groepen (max. 20 personen) na afspraak . kostprijs 2300 F

reservatie bespreekbureau deSingel 03/248 38 00

UITNODIGING

2 MEI 96

20 uur . inleiding door Henk De Smet & Paul Vermeulen . Blauwe Zaal
aansluitend opening tentoonstelling

Van boven (links) naar onder (rechts):
Stadsvernieuwing en sociale woningen Kortrijk / stedsbouwkundig inrichtingsplan Burcht / dorpskernherwaardering Buggenhout / Stadsvernieuwing en sociale woningen Kortrijk
verbouwing woning Simoens / uitbreiding woning te Deinze / Leopold & Zonen atelier met woning / woning De Smet-Claus / woning 'K te Z' / woning Vanderbeck-Arnold
voorzijde: woning Vanderbeck-Arnold
foto's Carine Demeter

De uitbreiding van het Noordstargebouw in Gent (1986) was voor Henk De Smet meteen een voltrefter. Marc Dubois rangschikte deze realisatie bij de zeldzame kantoorgebouwen met architectonische kwaliteit die het bouwen in België opleverde. Een krachtige aanwezigheid in het straatbeeld, een klare volumetrische opbouw, een gevoelige aansluiting bij het bestaande gebouw van Neerman, functionele efficiëntie, verzorgde detaillering en beheerste ritmiek. Dat vond blijkbaar ook Paul Vermeulen, in 1989 op zoek naar een ontwerppartner. Hun eerste samenwerking resulteerde in het ophefmakende loodshuis, meteen goed voor de 'Architetti della Fiandra' op de architectuurbiënnale van Venetië. Eind 1990 won het architectenduo samen met Marleen Goethals en Bart Van Schuylenberg een prijsvraag voor stadsvernieuwing in Kortrijk. Het ontwerp oogstte lof in de architectuurpers en kan in Vlaanderen model staan voor stadsherstel door inbreiding en voor een innoverende typologie van stedelijk wonen. Het ontwerp bureau De Smet en Vermeulen miste zijn start niet. Een vleugje ironie, een controversieel gebaar, een trefzeker ontwerp. Hun architectuur sloeg aan.

En dan veranderde wat. Over de intrigerende villa in Sart-Messire-Guillaume (1990) wist niemand in Vlaanderen wat te melden. Er kwamen drie, vier selecties voor meervoudige opdrachten, echter geen bekroning. De voorstellen waren eigenzinnig en doorwrocht, maar beantwoordden niet aan de verwachtingspatronen van de jury's. Blijkbaar is er wat aan de hand met het werk van De Smet en Vermeulen. Ze weigeren een imago dat beter in de markt ligt: modieuze stylering, inhoudelijke stroomlijning. Ze kiezen ook niet voor een meer eigenzinnige uitweg: theoretische verdieping, of perfect vakmanschap, of artistieke profilering. De Smet en Vermeulen weigeren zulke strategische terugtocht naar een veiliger deel-aspect van architectuur. De feitelijke conditie van het bouwen in Vlaanderen lijkt hen intengendeel te inspireren tot een arbeid aan de architectuur in al haar aspecten, wanneer die ontdaan van alle overtuiging, haar ware troeven moet uitspelen. Een arbeid zonder woorden, alleen met ontwerpen en bouwen in het diepe Vlaanderen: voor klanten die geen architectuur vragen, op terreinen met het gras als enige bezienswaardigheid, met budgetten tegen beter weten in. Wanneer er zich dan betere terreinen aandienen, een ruimer budget, een dankbaarder programma, dan wordt dezelfde arbeid met andere mogelijkheden verdergezet. Daarbij gaat alle energie naar de eisen van de context en de opgave, wat elk ontwerp een volstrekt eigen 'karakter' geeft.

Stads- en dorpsvernieuwing

Henk De Smet, Paul Vermeulen en Marleen Goethals maakten ondermeer voorstellen voor Buggenhout en Burcht. De kritische analyse van het bestaande zet ook hier het ontwerpproces in gang. Er wordt werk gemaakt van de herneming op schaal van het hele dorp: het herwinnen en intensifiëren van gebieden en het valoriseren van de kwaliteiten. Maar het blijft de vraag of een louter stedsbouwkundige begeleiding toereikend is om een plan een kans tot slagen te geven. Soms komt het ook hier op delicate architectuur aan. Dat blijkt in het project voor stadsvernieuwing in Kortrijk. Hier zijn dezelfde ontwerpers verantwoordelijk voor het stadsontwerp en de architecturale invulling van sociale woningen. Onderzoek naar de mogelijke rol van architectuur in het bijsturen van een gebouwde omgeving in volle verandering, kan niet zonder de taakverdeling tussen architect, stedsbouwkundige en planner in vraag te stellen. Architectuur staat in dit verband eerder voor een manier van omgaan met de gebouwde ruimte dan voor een bepaalde schaal.

De kleine verbouwing

Kleine verbouwingen zijn in Vlaanderen een belangrijk 'genre' van architectuur. Ecologisch en maatschappelijk is deze praktijk een vorm van recyclage, een bijdrage tot duurzame ontwikkeling en een zuinig gebruik van de steeds schaarsere ruimte. Bovendien zijn kleine verbouwingen nu eenmaal opdrachten die zich aandienen, zoals voor de meeste architecten. De context die zich ongevraagd mee aandient, is meteen uitgangspunt van het ontwerp. Ze vertegenwoordigt, hoe middelmatig ook, de feitelijke gang van zaken, het leven zelf. De architectuur wordt gedwongen zich te bewamen in strategieën van interactie. Eenmaal zij de sterke en zwakke plekken van de context kent, kan zij deze openlijk uitdagen of zich nestelen in de speling ervan om vandaar haast ongemerkt banaliteit te perverteren tot kwaliteit. De Smet en Vermeulen gebruiken de strategie van de 'herneming' als volwaardige ontwerpwijze. De basiskwaliteiten van een bestaande typologie worden erkend en veredeld. De context-lectuur gaat over in een ontwerpschriftuur.

Arbeid aan het wonen

Verkavelingen vertegenwoordigen bij ons de doorbraak van het moderne in het naoorlogse wonen: wooncomfort, meer ruimte, een garage met auto. Dat het wonen in een verkaveling, tot spijt van wie het benijdt, een wezenlijk deel van de Vlaamse wooncultuur werd, ligt evenwel niet enkel aan de politieke economie waarin het wonderwel past. De Vlaamse verkaveling lijkt, net zoals de Amerikaanse suburb de "dream of the middleman" behoorlijk te vervullen. Niet zomaar een bekrompen burgerwens maar een droom van ambivalentie: niet hoeven te kiezen tussen stad en erf, tussen modern comfort en geur van de bodem, tussen carrière en geborgenheid. Henk De Smet en Paul Vermeulen bouwen ook op verkavelingen. Maar hoe? In Z. staat het loodshuis. Met de buurhuizen heeft het niets gemeen behalve dat zij dezelfde verkaveling delen. Het staat wel niet te schreeuwen op zijn perceel maar draait beide buren een donkere, gekromde rug toe die niets loslaat van wat er binnenin omgaat. Het loodshuis wijst de verkaveling van de hand.

In Wetteren bouwden De Smet en Vermeulen een driegevelwoning. De site is een verkoopbare lap uit het vlakke land in zijn meest banale betekenis: plat, leeg, zonder eigenschappen. Het ontwerp moest in zijn architectuur omgaan met die afkeer. Een wandeling door het huis trakteert de bezoeker/bewoner op alle mogelijke zichten op de verkaveling. Een kundige regie van de blik doet wonderen. Vanuit de woonverdieping kijkt men rijkelijk uit over de verder gelegen tuinen. Door het wonen op te tillen, boven het perceel, letterlijk en figuurlijk, lijkt van binnen uit de omgeving interessanter, zelfs aantrekkelijker. Een huis is geen manifest, maar een gebouw. Het doet wat het doet enkel met architectuur, met vorm en ruimte, met materialen en tectoniek. De Smet en Vermeulen slagen erin 'woningen' te maken. Het zijn perfect ontworpen huizen waar het goed is om te wonen. Ze zijn correct en bruikbaar, helder en mooi, tegemoetkomend aan de persoonlijke woonverlangens, en gemaakt met de dingen van het leven, met middelen waar in principe iedereen over kan beschikken: veelzijdige ruimtelijkheid, de expressie van 'gewone' materialen, het daglicht in al zijn kleuren en intensiteiten. Dit werk confronteert onvermijdelijk met vragen naar de substantie van architectuur en wonen. Vragen die in het huidige architectuurvertoog niet meteen op de tong liggen.

Deze tekst is een samenvatting van het essay van André Loeckx uit de catalogus 'Henk De Smet & Paul Vermeulen. Hernemingen, verdichtingen en economie' die naar aanleiding van deze tentoonstelling wordt gepubliceerd.